

UMOWY W DZIAŁALNOŚCI MUZEÓW. ZAGADNIENIA PUBLICZNOPRAWNE

CONTRACTS IN MUSEUM OPERATIONS. PUBLIC-LAW ASPECTS

Adam Barbasiewicz

Warszawa
ORCID 0000-0002-1058-4041

Abstract: In 2022, the Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego published *Umowy w działalności muzeów. Zagadnienia publicznoprawne* [Contracts in Museum Operations. Public-law Aspects] by Paulina Gwoździewicz-Matan. It is a supplement to the book by Paulina Gwoździewicz-Matan, Iwona Gredka-Ligarska, and Prof. Wojciech W. Kowalski *Umowy w działalności muzeów. Prawo cywilne. Prawo autorskie* [Contracts in Museum Operations. Civil Law. Copyright]. The study's Author does not deal with the application of the corpus of public law to museum operations, but with the selected issues related to the specificity of museums' activity aimed at amassing and protecting collections. The first sections of the study tackle the legal status of museums and the impact of subsequent regulations of public law on the contracts concluded by museums, beginning with the basic act,

namely the Act on Museums. Subsequently, the Author proceeds to analysing the Act of 11 September 2019 on Public Procurement Law as well as fiscal regulations in the context of such contracts. In the following chapters, the application of the provisions of the Act on the Security of Personal Data and regulations concerning the disclosure of contracts by the museums which are public sector units are discussed. A valuable complement to the study can be found in a set of contract templates contained in an Annex; they actually translate into the summing up of the conclusions presented in the study and also resulting from the study *Contracts in Museum Operations. Civil Law. Copyright*. The Annex contains the set of contract templates most frequently used by museums. The discussed study should be found in the book collection of every individual dealing with the legal aspects of museum operations.

Keywords: public law, public museums, Act on Museums, public procurement, taxes, contracts in museum operations.

Paulina Gwoździewicz-Matan, *Umowy w działalności muzeów. Zagadnienia publicznoprawne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk–Sopot 2022, ss. 135

W 2022 r. nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Gdańskiego ukazała się publikacja *Umowy w działalności muzeów. Zagadnienia publicznoprawne* Pauliny Gwoździewicz-Matan. Warto podkreślić, że praca ta stanowi uzupełnienie wydanej w 2019 r. w tym samym wydawnictwie książki pt. *Umowy w działalności muzeów. Prawo cywilne. Prawo autorskie*, której autorami byli, oprócz dr Gwoździewicz-Matan, Iwona Gredka-

-Ligarska oraz Wojciech W. Kowalski.

Zbiór opracowań dotyczących różnych aspektów prawa muzealnego systematycznie rozrasta się w ostatnich latach, a dziedzina ta doczekała się już kilku kompleksowych komentarzy. Trzeba zauważyć, że czasami prace z zakresu prawa muzealnego (czy szerzej – prawa ochrony dziedzictwa) prezentują dość teoretyczne podejście.

W tym wypadku jest inaczej. Autorka, pracowniczka naukowa w Katedrze Prawa Cywilnego i Prawa Prywatnego Międzynarodowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego, wykonuje także zawód radcy prawnego. To połączenie naukowego i praktycznego podejścia do tematyki jest widoczne w omawianej publikacji i stanowi o jej wartości.

Paulina Gwoździewicz-Matan pisze we wstępie, że *problematyka umów zawieranych przez muzea nie zamyka się wyłącznie w sferze przepisów prawa prywatnego* (s. 11) i następnie prowadzi czytelnika poprzez kolejne obszary prawa, których regulacje mają wpływ na treść i wykonywanie umów.

Specyfiką prawa publicznego jest jego – z reguły – imperatywny charakter, co oznacza, że wiążąco reguluje ono daną materię także wtedy, gdy została ona pominięta w umowie przez kontrahentów albo uregulowana inaczej. Tym istotniejsze, aby osoby zajmujące się umowami w muzeach (muzealnicy i prawnicy prowadzący obsługę prawną muzeów) zdawali sobie sprawę, jakich dziedzin z zakresu działalności muzeów dotyczą regulacje publicznoprawne.

Badaczka wskazuje, że nie odnosi się do całego zagadnienia stosowania prawa publicznego w działalności muzeów, ale *wybranych kwestii związanych ze specyfiką działalności prowadzonej przez muzea nakierowanej na gromadzenie i ochronę zbiorów* (s. 12–13).

W rozdziale 1 opisany jest status prawny muzeów wynikający z przepisów Ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, Ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach, Ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, a także rozmaitych regulacji odnoszących się do statusu przedsiębiorcy.

W tym miejscu pewna uwaga: Autorka wspomina w swej pracy przypadek muzeów nieposiadających osobowości prawnej, tj. określonych w art. 6 ust. 6 ustawy o muzeach, które działają w ramach instytucji publicznych. Jest to ciekawa i niejednorodna grupa, licząca co najmniej kilka jednostek, w której skład wchodzi m.in. muzea działające w ramach państwowej instytucji kultury, jak Muzeum Fryderyka Chopina stanowiące część Narodowego Instytutu Fryderyka Chopina, albo uczelnie publicznych, jak Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Istotną część omawianych przepisów publicznoprawnych będzie miała do tego rodzaju muzeów takie samo zastosowanie, jak do muzeów będących instytucjami kultury, co – mam wrażenie – nie zostało wyraźnie wskazane.

W następnych rozdziałach dr Gwoździewicz-Matan analizuje wpływ kolejnych regulacji prawa publicznego na umowy zawierane przez muzea, zaczynając od podstawowego aktu, jakim jest ustawa o muzeach.

Należy podkreślić bardzo ważny, praktyczny aspekt uwag dotyczących stosowania art. 23 ustawy o muzeach (statuującego wymóg uzyskania pozwolenia ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego na dokonywanie zamiany, sprzedaży lub darowizny muzealiów przez muzea państwowe i samorządowe) w kontekście, który na pierwszy rzut oka może się wydawać zaskakujący, a mianowicie ubezpieczenia zbiorów. Chodzi o tzw. klauzulę mienia odzyskanego, która często znajduje się w ogólnych warunkach ubezpieczeń, a w praktyce oznacza, że wypłacenie odszkodowania powoduje przejście na ubezpieczyciela własności ubezpieczonej rzeczy (w razie gdy zostanie odnaleziona). Oczywiście, w interesie muzeów leży, aby podpisywane przez nie umowy ubezpieczenia nie zawierały tej klauzuli.

Następnie Autorka analizuje – w kontekście umów zawieranych przez muzea – Ustawę z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych, a także przepisy podatkowe (Ustawę z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, Ustawę z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Ustawę z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, Ustawę z dnia 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych oraz Ustawę z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn). Cenne jest przywołanie art. 4 ust. 1 pkt 9c ustawy o podatku od spadków i darowizn, który przewiduje zwolnienie z tego podatku, nabycie w drodze spadku lub zapisu windykacyjnego zabytków ruchomych i kolekcji wpisanych do rejestru zabytków, a także zabytków używanych muzeum w celach naukowych lub wystawienniczych na okres nie krótszy niż dwa lata. Mam wrażenie, że przepis ten nie jest powszechnie znany, a może stanowić istotną zachętę do składania przez osoby fizyczne depozytów w muzeach.

Pewien niedosyt pozostawia natomiast zaledwie wspomniana kwestia stosowania przez muzea tzw. prewspółczynnika VAT, czyli proporcji służącej odliczaniu VAT naliczonego od wydatków związanych z działalnością muzeów zarówno podlegającą, jak i niepodlegającą opodatkowaniu VAT. Temat jest przedmiotem szerokiego orzecznictwa sądów administracyjnych i wywołuje wiele praktycznych problemów w działalności muzeów.

W kolejnych rozdziałach dr Gwoździewicz-Matan omawia stosowanie – w zakresie umów muzealnych – przepisów Ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych, a także regulacji dotyczących ujawniania umów zawartych przez muzea będące jednostkami sektora finansów publicznych w rejestrze prowadzonym przez ministra finansów (zgodnie z art. 34a ustawy o finansach publicznych, który ma wejść w życie 1 stycznia 2024 r.), z uwzględnieniem wyjątków

przewidzianych w ustawie o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej. Wydaje się, że – w przypadku kolejnych wydań – uzupełnieniem tego wątku może być wskazanie także innych podstaw odmowy udzielania informacji na gruncie Ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej, zwłaszcza z uwzględnieniem orzecznictwa.

Na koniec – w ramach uzupełnienia – chciałbym zwrócić uwagę na pewną regulację, która nie znalazła się w publikacji. To przepis art. 45 Ustawy z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury, który stanowi, że czynności prawnej obejmującej przeniesienie własności lub obciążenie narodowego dobra kultury RP należącego do zbiorów publicznych dokonuje się w formie pisemnej z datą pewną. Jest to przepis prawa publicznego, który w tym wypadku wywiera wpływ nie na treść umowy, ale na jej formę, a przy tym ma ścisły związek z obrotem dobrami kultury z udziałem muzeów.

Nie ma tu miejsca na dłuższy wywód w tej kwestii (mogę odesłać do mojego artykułu *Regulacje dotyczące obrotu cywilnoprawnego w ustawie o restytucji narodowych dóbr kultury i ich zastosowanie w działalności muzealnej*, opublikowanego w „Muzealnictwie” 2021, nr 62). Zaznaczę jedynie, że wykładnia wskazanego przepisu sprawia trudności (wątpliwości mogą budzić zwłaszcza pojęcia „obciążenia” i „zbiorów publicznych”), a sankcja za niezachowanie formy wynikającej

z tegoż przepisu jest surowa (nieważność umowy).

Cenne uzupełnienie opracowania stanowi umieszczony w aneksie zbiór wzorów umów, który – jak wskazuje Autorka – jest podsumowaniem wniosków zaprezentowanych nie tylko w omawianej pracy, lecz także wynikających ze wspomnianej już publikacji *Umowy w działalności muzeów. Prawo cywilne. Prawo autorskie*. Aneks zawiera kompleksowy zbiór wzorów umów najczęściej stosowanych przez muzea, takich jak m.in. umowa sprzedaży, umowa darowizny, umowa depozytu, umowa użyczenia obiektu w celu prezentacji na wystawie, umowa ubezpieczenia oraz umowa na wykonanie konserwacji. Warto podkreślić, że umowy uwzględniają – często w praktyce muzealnej pomijany – aspekt praw autorskich.

Jako adwokat zajmujący się na co dzień bieżącą obsługą prawną muzeów jestem zdania, że wzory umów przygotowane przez Autorkę prezentują wysoki standard.

Tematyka zawarta w recenzowanej publikacji nie została dotąd kompleksowo omówiona w literaturze prawniczej. Tym większa zasługa Autorki, że podjęła się tego zadania i zrealizowała je w jasny i precyzyjny sposób.

Umowy w działalności muzeów. Zagadnienia publicznoprawne to dobrze opracowana pozycja, która powinna znaleźć się w bibliotece każdej osoby zajmującej się prawnymi aspektami działalności muzealnej.

Streszczenie: W 2022 r. nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Gdańskiego ukazała się praca *Umowy w działalności muzeów. Zagadnienia publicznoprawne* Pauliny Gwoździewicz-Matan. Jest to uzupełnienie książki *Umowy w działalności muzeów. Prawo cywilne. Prawo autorskie* Pauliny Gwoździewicz-Matan, Iwony Gredki-Ligarskiej i Wojciecha W. Kowalskiego. Badaczka nie odnosi się do całego zagadnienia stosowania prawa publicznego w działalności muzeów, ale wybranych kwestii związanych ze specyfiką działalności prowadzonej przez muzea, nakierowanej na gromadzenie i ochronę zbiorów. W pierwszych rozdziałach Autorka omawia status prawny muzeów oraz wpływ kolejnych regulacji prawa publicznego na umowy zawierane przez muzea, zaczynając od podstawowego aktu, czyli ustawy o muzeach. Następnie analizuje – w kontekście umów

zawieranych przez muzea – Ustawę z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych, a także przepisy podatkowe. W kolejnych rozdziałach omawia stosowanie przepisów ustawy o ochronie danych osobowych oraz regulacji dotyczących ujawniania umów zawartych przez muzea będące jednostkami sektora finansów publicznych. Wartościowym uzupełnieniem opracowania jest umieszczony w aneksie zbiór wzorów umów, stanowiący nie tylko podsumowanie wniosków zaprezentowanych w omawianej publikacji, lecz także wynikających z pracy *Umowy w działalności muzeów. Prawo cywilne. Prawo autorskie*. Aneks zawiera zbiór wzorów umów najczęściej stosowanych przez muzea. Praca *Umowy w działalności muzeów. Zagadnienia publicznoprawne* powinna znaleźć się w bibliotece każdej osoby zajmującej się prawnymi aspektami działalności muzealnej.

Słowa kluczowe: prawo publiczne, muzea publiczne, ustawa o muzeach, zamówienia publiczne, podatki, umowy w działalności muzeów.

Adam Barbasiewicz

Absolwent Uniwersytetu Warszawskiego; adwokat, partner w międzynarodowej kancelarii Cottyn Barbasiewicz i Łyś-Gorkowska Sp.k. Specjalizuje się w prawie cywilnym oraz prawie kultury. Zajmuje się również doradztwem legislacyjnym, w tym jako ekspert komisji parlamentarnych. Autor publikacji z zakresu prawa kultury, w tym pracy *Ustawa o muzeach. Komentarz* (Warszawa 2021). Członek Polskiego Komitetu Narodowego ICOM, a także Zarządu Stowarzyszenia Przyjaciół Muzeum Historii Polski; adam.barbasiewicz@cottyn.pl.

Word count: 1 897; **Tables:** –; **Figures:** 1; **References:** –

Received: 06.2023; **Accepted:** 06.2023; **Published:** 07.2023

DOI: 10.5604/01.3001.0053.7586

Copyright ©: Some rights reserved: National Institute for Museums and Public Collections. Published by Index Copernicus Sp. z o.o.

This material is available under the Creative Commons – Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0). The full terms of this license are available on: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode>

Competing interests: Authors have declared that no competing interest exists.

Cite this article as: Barbasiewicz A.; UMOWY W DZIAŁALNOŚCI MUZEÓW. ZAGADNIENIA PUBLICZNOPRAWNE. Muz., 2023(64): 74-77

Table of contents 2023: <https://muzealnictworocznik.com/issue/14964>